

žandikaulio su dantimis fragmentas surastas 65 cm gylyje duobių P dalyje.

Š duobė 90 cm gylyje buvo netaisyklingo apskritimo formos, V–R kryptimi ji buvo 1,72 m ilgio, Š–P kryptimi – 1,36 m pločio, 1,5 m gylio. Duobė link dugno tolygiai siaurėjo, dugnas plokščias. Įvairiuose gyliuose skirtingose duobės dalyse surasti 5 įvijiniai žalvariniai žiedai, 3 žalvarinės įvijos ir 7 gintariniai karoliai (skirtingų dydžių ir formų, dalis tektinti). V dėmės dalyje ant duobės dugno užfiksuoti priekinių žirgo kojų ilgieji kaulai (ištyrė G. Piličiauskienė). 10 cm aukščiau duobės dugno, priglausta prie V duobės sienelės ir vertikaliai į viršų nukreiptu užsegimu rasta žalvarinė antkaklė su kilpele ir kabliuku bei tordiruotu lankeliu (XVI:4 pav.).

P duobė 90 cm gylyje buvo netaisyklingo išlęsto ovalo formos, Š–P kryptimi – 72 cm pločio, 1,31 m ilgio V–R kryptimi, nuo perkasos viršaus 97 cm gylio. Degintinių kaulų koncentracija užfiksuota tik V dėmės dalyje. Išlikęs tik kapo dugnas, tačiau surinkta nemažai degintinių kaulų, tarp kurių buvo žal-

vario lašų, tad galima spėti, kad kasant vėlyvą griovį kapas apardytas, ir čia galėjusios būti įkapės surinktos arba sunaikintos.

Kadangi vėlyvo griovio apardyto degintinio žmogaus kapo ir šalia (Š pusėje) palaidoto žirgo (griautinis) kapų duobės viršuje jungėsi, galima teigti, kad šie kapai sudaro kompleksą. Pagal žirgo kapo įkapes, žalvarinę antkaklę su kilpele ir kabliuku bei tordiruotu lankeliu ir tekintus gintarinius karolius degintinis žmogaus su šalia palaidotu žirgu *kapas 2* datuotinas V–VI a.

Viešvilės kapinyne II 2005 m. archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų metu rasti radiniai perduoti LNM, kapinyną pasiūlyta įtraukti į NKVR.

VIEŠVILĖ BURIAL GROUND 2

In 2005 during the archaeological survey of the Viešvilė burial ground 2 two burials were discovered: the 2nd century human inhumation (Fig. XVI) and the 5th – 6th century human cremation with a horse burial nearby.

KURMAIČIŲ (LINKSMĖNŲ) ARCHEOLOGINIS KOMPLEKSAS

Ilona VAŠKEVIČIŪTĖ

Kurmaičių (Linksmėnų) kapinynas (Jonišio r., Kepalių sen.) įrengtas Linksmėnų kaime, į Š nuo Kurmaičių kaimo kapinaičių, Ašvinės upelio kairiajame slėnyje. Vietinis gyventojas Vytautas Pocevičius (gimęs 1927 m.) pasakojo, jog 1926 m. čia buvo įvykdyta žemės reforma, kurios metu buvo parceliuojamas Kurmaičių dvaras. Buvusius Kurmaičių dvaro laukus naujakuriai pavadino Linksmėnais, tačiau kaimo tokio pavadinimu niekada

nebuvo. Šis gyventojas sako pats gerai atsimenąs, kaip II Pasaulinio karo metais į Š nuo kapinių kopyltėlės buvo kasamas žvyras kelių taisymui. Kasdami žvyrą žmonės rasdavę kaulų ir „geležinių durtuvų“. Dar dabar vietiniai žmonės įtikėję, jog čia palaidoti švedai. Žvalgomosios ekspedicijos metu vietinis gyventojas pasakojo, jog jo seneliai yra minėję, kad „į šias vietas Ašvinės upe atplaukdavę švedai“.

Žinios apie čia randamus archeologinius radinius yra išlikusios VAK medžiagoje. 1935 m. anketoje pateikiami duomenys apie 1925 m. žvyruobėse rastus daiktus (*KPC archyvas*, b. 8, p. 142). Kapinynas buvo žvalgomas 1968, 1973, 1992, 1998 ir 2002 m. (*ATL 1992–1993 metais*, V., 1994, p. 279; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 295). 1998 m. žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu (vad. P. Tebelškis) čia buvo iškastos dvi perkastos, vienoje aptiktos 7 kapų duobės, bet iširtos buvo tik dvi (*ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 290).

Ši vietovė buvo įtraukta į NKVR. Dabar į V nuo minėto kelio (P. Tebelškio kasinėtoje teritorijoje) yra valstybės saugomas Kurmaičių (Linksmėnų) kapinynas, kuriam suteiktas numeris A 1903. Kitame Ašvinės upelio krante, ant kalvos viršaus, kur 2002 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos metu buvo aptikta II–III a. datuojamų dirbinių ir nustatyta, jog čia gali būti romėniško laikotarpio pilkapynas, teritorija taip pat įtraukta į NKVR (A 1904). Į NKVR liko neįtraukta tik teritorija, esanti į Š nuo kaimo kapinaičių ir kopyltėlės, dešinėje kelio Gasčiūnai–Kepaliai pusėje, už buvusių žvyruobių. Čia žemė privati, šiuo metu priklauso dviems šeiminkams. Žemė dirbama, ariant aptinkama radinių.

Ekspedicija žvalgymais darbą pradėjo pavasarį. Joje dalyvavo KU doktorantas Ernestas Vasiliauskas, JIKM direktorius Tomas Butautis ir Robertas Spirgis – Latvijos universiteto Istorijos instituto Archeologijos skyriaus bendradarbis. Jis dirbo metalo detektoriumi ir su DGPS fiksavo rastus daiktus. Iš vietinių gyventojų surinkti ariant rasti dirbiniai – įvijinė apyrankė, apyrankė iškilia trikampe briauna, peikena ir kt. Buvo patikrintas privatus laukas, esantis į Š nuo kopylčios. Jau arime matėsi besimėtantys

žmonių kaulai. Čia surinkta daugiau kaip 40 atsitiktinių radinių. Paaiškėjo, kad ir ši vieta kapinynas. Pagal radinius nustatyta, jog čia buvo laidojama V–VII a. Kapinynas, matyt, tęsėsi PV link ir už dabar esančio kelio laidota jau VIII–XI/XII a.

Siektina ir šią teritoriją įrašyti į NKVR. Tai nėra atskiras archeologijos objektas, o to paties žiemgalių kapinyno (A 1903) tąsa.

Metalo detektoriumi, fiksuojant radinius DGPS buvo patikrinta ir pilkapyno (A 1904) teritorija. Čia surinkta 12 II–III ir XVI–XVII a. radinių.

Žvalgomosios ekspedicijos metu nustatyta, jog kapinyno ir pilkapyno teritorijos nesaugomos. Kapinyno vietoje žemė išnuomota Kurmaičių bendrovei, yra suarta ir užsėta žiemkenčiais. Pilkapyno teritorijoje pasėti pašariniai žirniai. Į NKVR neįtraukta teritorija, kurioje rasti V–VII a. datuojami radiniai, paruošta bulvių sodinimui.

Privačioje žemėje, kol dar ji neužsodinta bulvėmis, buvo nuspręsta iškasti žvalgomąją perkasą III. Ekspedicijos darbe dalyvavo Žiemgalos–Aukštaičių kultūros draugijos klubo „Semigallia“ nariai: D. Kurklys, A. Bitinaitis, D. Burauskas, G. Angilovas. Kitos dvi perkastos (IV ir V) kastos per 15 m į PR nuo perkastos III, jau neišartoje žemėje, pievoje. Kapų rasta tik dirbamo lauko vietoje. Čia 19,2 m² dydžio perkasoje aptikti 4 palaidojimai (kapai 3–6). Laidota negiliai, 35–40 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Visi mirusieji orientuoti galvomis į Š, palaidoti ant nugaros, ištiestomis kojomis. Rankų padėtis, dėl ne visai išlikusių griaučių, neaiški. Visuose kapuose palaidoti vyrai (du suaugę ir du, sprendžiant pagal kapo duobių dydį, vaikai). Įkapės išlikusios tik kape 6. Čia mirusiojo galvos ŠV pusėje bu-

vo padėti du įmoviniai ietigaliai – karklo ir profiliuota plunksna, o dešinėje mirusiojo juosmens pusėje rastas išjudintas geležinis įmovinis kirvis. Kitose perkasoje rasta tik pavienių dirbinių. Čia terenas žemėja, pradeda ryškėti minėtų žvyruobių kraštai.

Kapinyno (A 1903) teritorijoje buvo ištirtas 104,5 m² plotas ir surasta 14 griautinių VIII–XII a. kapų, bei perkasoje VI – akmenimis išklotas 3,2 m ilgio, V gale 1,1 m, o R 90 cm pločio grindinėlis, kurio paskirtis neaiški. Grindinio akmenys krauti keliais aukštais, jie 20x18x16, 22x19x17 cm ir panašaus dydžio, kai kurie perskelti. Grindinio R pusėje, atidengus perkasą VII, joje rasta net 10 palaidojimų. Grindinio V pusėje palaidojimų neaptikta. Šioje kapinyno dalyje vyrai laidoti galvomis į P, PR, o moterys – į Š, ŠV, guldyti ant nugaros, ištiestomis kojomis, krūtinės srityje sudėtomis rankomis, negiliai – 75–90 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Rastuose kapuose daug įkapių. Vyrai laidoti su ietimis (karklo ir lauro lapo formos plunksnomis), kovos peiliais – kapuose 10 ir 16 – plačiaisiais kovos peiliais – kalavijais, kape 12 – vienašmeniu M tipo kalaviju. Moterų kapuose daug papuošalų. Kape 11 moteris palaidota net su 5 antkaklėmis: dvi vytinės kilpiniais galais, dvi plonėjančiais užkeistais galais ir viena balnelinė. Tos pačios moters krūtinę puošė du kryžiniai smeigtukai išplotomis plokštelėmis. Galvutės buvo dengtos balto metalo plokštelėmis. Ant rankų buvo užmauta po vieną įvijinę apyrankę. Moteris turėjo žalvarinę adatą ir geležinį peiliuką lenkta nugarėle (XVII pav.). Kape 7 moteris palaidota su kaklo apvara, kurią sudarė kūgio formos žalvarinės įvijos.

Šioje kapinyno dalyje laidota VIII–XI/

XII a. Lyginant su palaidojimais kitoje kelio pusėje, aiškiai matosi, jog pasikeitė mirusiųjų laidojimo kryptis: V–VII a. vyrai laidoti galvomis į Š (perkasa III), o VIII–XI/XII a. vyrai laidoti galvomis į P. Be žiemgaliams būdingų įkapių, čia rasta ir tai teritorijai neįprastų daiktų – M tipo kalavijas, kaklo apvara iš kūgio formos žalvarinių įvijų. Šie daiktai rodo buvus glaudžius ryšius su kuršiais, kurie, matyt, atplaukdavę Ašvinės upe.

54 m² plotas buvo ištirtas pilkapyno (A 1904) vietoje. Iškastos 2 perkastos. Viena giliai suartame ir aukštomis žolėmis apaugusiame lauke, kita – žirnių lauke. Pirmoje perkasoje (XI) archeologinių vertybių neaptikta, antroje surasti trys XVI a. datuojami kapai (kapai 21–23). Rastas signetinis žiedas, peiliukas, geležinė diržo sagtis, odinė pinigėnė kaustyta žalvariu ir sidabrinė moneta (XVII a. Rygos šilingas?).

Kurmaičių (Linksmėnų) archeologiniame komplekse 2005 m. ištirtas bendras 237,7 m² plotas, surastas 21 palaidojimas, surinkta apie 200 I/II–XII ir XVI–XVII a. datuotų dirbinių, aptikta V–VII a. datuojama kapinyno dalis.

KURMAIČIAI (LINKSMĖNAI) ARCHAEOLOGICAL COMPLEX

During investigation season of 2005 investigations were performed at the Kurmaičiai (Linksmėnai) archaeological complex (Joniškis district), including the 1st – 3rd century barrow cemetery, the 5th – 12th century burial ground and the 16th – 17th century cemetery.

237.70 m² were investigated in total, 21 burials were found, almost 200 artefacts datable to the 1st – 2nd – 12th century and the 16th –

17th century were collected, and a part of the burial ground datable to the 5th – 7th century was discovered.

It was established that practically the barrow cemetery had been destroyed and the 16th century cemetery had been established in its territory. The 5th – 12th century burial ground was left by the Semigallian commu-

nity which used to practice inhumations with numerous burial items: working tools, weapons and jewellery. A rich female burial (11) was discovered. The female was buried wearing 5 neck-rings (which is an extremely rare case), a pair of pins, bracelets, she also had a needle and an iron knife with a hooked tip (Fig. XVII).

XVII pav. Kurmaičių–Linksmėnų kapinynas. Kapo 11 radiniai. *E. Vasiliausko nuotr.*
Fig. XVII. Kurmaičiai-Linksmėnai cemetery; items of the grave 11.